

УКРАЇНСЬКИЙ СЛЕНГ В СИСТЕМІ ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНОЇ МОВИ

Анотація

У статті проведено аналіз українського сленгу в системі загальнонаціональної мови.

Ключові слова: *сленг, жаргон, масова свідомість.*

Аннотация

В статье проведен анализ украинского сленга в системе общенационального языка.

Ключевые слова: *сленг, жаргон, массовое сознание.*

Summary

The article analyzes the ukrainian slang in the national language system.

Keywords: *slang, jargon, mass consciousness.*

У добу творення незалежної держави, у зв'язку із закріпленням Конституцією України статусу української мови як державної мови, питання культури набуває особливої ваги [1]. Поява в мовленні великої кількості слів, жаргонів та їхнє використання в різних соціальних групах виникає внаслідок криміналізації суспільства, що змушує замислитися над проблемою неповноцінності мови. Ця проблема є актуальною на сьогодні. Демократизація суспільного життя передбачає альтернативу, не тільки у сфері думок, поглядів, а й у царині мовного самовираження людини.

Виразним виявом рефлексів суспільної перебудови початку 90-х років ХХ ст. у мовленні став «жаргонний вибух», тобто перехід жаргонних елементів у комунікативний простір різносоціальних прошарків етносоціуму. Леся Ставицька розглядала жаргонний вибух в українській художній літературі 80–90-х рр. ХХ ст. як «непрямий протест проти сомнамбулічної масової свідомості та українського стереотипу елегійно-романтичного способу художнього

світовідчуття і констатувала спад цієї «хвороби жаргонного нагромадження в тексті» [2, с. 215].

Проблема культури мови була, є і ще довгий час буде знаходитися в центрі уваги громадськості. Піонерні дослідження в галузі української жаргонології належать О. Горбачу. Також науково-теоретичним тлом послужили праці таких дослідників мовного процесу – як вітчизняних, так і закордонних – С. Пиркало, Л. Ставицька, Л. Маселко, А. Коваль, Н. Бабич, Н. Шовкун, Л. Широководюк, В. Девкін, Є. Паков, А. Хроленко та інші.

Досить популярним у мовленні є молодіжний сленг. Леся Ставицька свідчила про те, що сучасний молодіжний сленг є ніби посередником між інтержаргоном та мовною практикою народу, розмовно-побутовою мовою широких верств населення, яка послуговується здатністю української мови до стилістичного зниження, іронічних лексичних засобів, що в сучасних умовах демократизації стилів спілкування й виявляються адекватним жаргонним і сленговим номінаціям.

Мова молоді відображає найменший культурно-мовний стан суспільства, що балансує на межі літературної мови та жаргону. Знижений стиль мови, який розмиває і норми мови, і норми мовного етикету, стає звичним не тільки в повсякденному спілкуванні, але й звучить на телебаченні та в радіоефірі. Молодь, яка є переважним носієм жаргону, робить його елементом поп-культури, престижним та необхідним для самовираження.

Лексеми утворюються під впливом найрізноманітніших чинників, серед яких особливо виділяється кримінальний жаргон, інтержаргон, власна інформація серед молоді деяких термінів. Багато лексем молодіжного сленгу семантично дублюють поширені в інтержаргоні одиниці без будь-яких трансформацій: *шари*, *моргала*, *баньки* (очі); *лимон* (мільйон грошових одиниць); *стріляти* (просити); *поїхати* (збожеволіти); *бичок*, *чинарик* (недопалок); *кабак* (ресторан); *хахаль* (кавалер, наречений); *кішка* (жінка легкої поведінки); *миша* (кишеньковий злодій); *криса* (той, хто краде у своїх); *малахольний* (ненормальний); *чорнило* (червоний портвейн); *біоміцин* (вино

«Біле міцне»); *шнобель*, *нюхало* (ніс); *замок рушити* (вбити), *зося* і *дося* (відповідні марки вин «Золота осінь» та «Дари осені»).

Деякі слова молодіжного сленгу зрозуміти легко. Так, наприклад, не становить труднощів пояснення таких слів, як *зубр* (людина, яка присвячує багато часу навчанню), це слово, вочевидь, пішло від дієслова *зубрити* (вчити напам'ять); подібна ситуація у словах *парохід* (той, хто відвідує пари) та *парогуль* (той, хто пропускає заняття), що складається з двох основ *пара* та *ходити* (в першому випадку) і *гуляти* (в другому); *гуртак* (гуртожиток) та інші.

Цікавим є походження слова *кентавр* – підлабузник. Подібні слова є досить поширеними і завойовують позиції через те, що мають яскраво виражене іронічне забарвлення, а це притягує молодь, адже володіти добрим почуттям гумору – це «модно», «класно» і «хіпово». Уласне, почуття гумору допомагає підліткові виділитися з загалу та підкреслити свою особливість.

Метою статті є вивчення причин поширення молодіжної лексики, простежити стильологію окремих лексем молодіжного сленгу та визначити чинники, які виникають з тих чи інших мовних одиниць, з'ясувати особливості лексем молодіжної субмови.

Досліджуючи цю проблему, насамперед, варто звернути увагу на поняття «культури мови», що розуміється як частина загальної культури людини. Це вміння правильно говорити, писати, уживати мовні засоби відповідно до мети і умов спілкування.

Центральними поняттями теорії культури мови є норма мови. У «Лінгвістичному енциклопедичному словнику» за редакцією В. Ярцевої мовна норма розглядається як «сукупність найбільш стійких традиційних реалізацій мовної системи, відображених і закріплених у процесі суспільної комунікації» [3, с. 331].

Сучасній молоді необхідно засвоїти знання з риторики, що є «вінцем освіченості». Це наука моральності, виховання, спілкування, її теорія і практика засновані на загальній культурі. Мета риторики визначається як пошук оптимальних алгоритмів найбільш ефективного спілкування в сучасному

суспільстві. Проблеми риторики розглядали М. Ломоносов, Н. Кошанський, О. Лосєв, В. Виноградов, С. Аверінцев, Ю. Рожденственский.

Літературна мова нормативна, для неї характерна стабільність мовних меж, що спирається на авторитет художньої літератури і науки. Можна сказати, що це визначення розкриває шляхи боротьби за чистоту мови. Культура мови регламентується законом. У чинному законодавстві є стаття, що передбачає карну й адміністративну відповідальність за вживання нецензурних висловів.

Сьогодні процеси спонтанної й офіційної суржикізації настільки замулили живомовні народні джерела, що звертатися у справі нормування літературної мови до унормованої бази, як це робили мовознавці й літератори, зокрема Б. Антоненко-Давидович. Як зазначає С. Караванський, «орієнтуватися на живе мовлення сьогодні можна лише вибірково, бо в живомовній стихії змішано кілька мовних течій. Отже, треба орієнтуватись на народну творчість у неспотворених записах, на мову класиків, на лексикографічні джерела, видані до програм українства або у вільному світі [4].

Водночас і в масовій свідомості, і частково, в наукових джерелах мовної кодифікації відбувається певна періодизація в оцінюванні «чистоти» літературної мови, її відповідності нормативному стандартіві.

Таким чином, молодіжне мовлення останнього десятиліття відрізняється особливою різкістю, брутальністю. Основними джерелами поповнення реєстру зниженої лексики в молодіжному сленгу є запозичення інших мов; запозичення із жаргонів (кримінальний, комп'ютерний); запозичення із загальнолітературної мови з переосмисленням значення.

Молодіжний сленг – це частина розмовної мови. А знайомство з розмовною лексикою потрібне, щоб розуміти повсякденну мову, щоб володіти важливою частиною лінгвокраїнознавства, щоб уміти розшифрувати підтекст, дотепи. Необхідно лише, щоб сленг і жаргони формувались у межах своєї мови. Активне вживання молодіжного сленгу дослідники пояснюють зростанням ролі і впливу молоді в суспільстві, молодіжним авторством багатьох публіцистичних текстів.

Література

1. Шевчук С. Українське ділове мовлення : Підручник. Київ, 2003.
2. Ставицька Л. Сучасний український інтержаргон : проблеми й аспекти вивчення. Мовознавство : Доп. та повідомл. IV міжнар. конгресу українців / Відп. В. Німчук. Київ, 2002.
3. Лингвистический энциклопедический словарь / Под ред. В. Ярцева. Москва, 1990. 685 с.
4. Караванський С. Секрети української мови : Науково-популярна розвідка з додатком словничка репресованої та забутої лексики. Київ, 1994. С. 7–8

Ольга Самойленко

м. Вінниця

(Наук. керівн. – канд. філол. наук, доц. Прокопчук Л. В.)

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОРІВНЯЛЬНИХ КОНСТРУКЦІЙ В ПРОЗІ ВАСИЛЯ ШКЛЯРА

Анотація

У статті проаналізовано структуру й функції порівняльних конструкцій, уживаних у романі В. Шкляра «Залишенець. Чорний Ворон». З'ясовано шляхи творення узуальних та okazіональних порівнянь.

***Ключові слова:** порівняльна конструкція, компонент порівняльної конструкції, узуальні порівняння, okazіональні порівняння.*

Аннотація

В статье осуществлен анализ структуры и функций сравнительных конструкций, употребляемых в романе В. Шкляра «Залишенець. Чорний Ворон». Исследованы пути создания узуальных и okazіональных сравнений.

***Ключевые слова:** сравнительная конструкция, компонент сравнительной конструкции, узуальные сравнения, okazіональные сравнения.*

Summary

The article analyzes the structure and functions of the comparative constructs used in V. Shkliar's novel «Залишенець. Чорний Ворон». Ways of making comparative and casual comparisons have been clarified.

***Keywords:** comparative design, comparative design component, casual comparisons, case comparisons.*

Василь Шкляр – український письменник, політичний діяч. Він належить до найбільш читаних авторів сучасного літературного процесу. Національними